

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8873/2561

นาย อ.โจทก์ สหกรณ์ออมทรัพย์บริษัท ท.จำเลย นางสาว น.จำเลย ร่วม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1599, ป.วิ.พ. มาตรา 57, พ.ร.บ.สหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 มาตรา 8, ป.วิ.พ. มาตรา 245

ย่อ / หลักกฎหมาย

เงินสงเคราะห์เป็นเงินที่พึงจะได้รับเมื่อสมาชิกถึงแก่ความตายไปแล้ว โดยจ่ายให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์ตามข้อบังคับสหกรณ์ ถ้าสมาชิกผู้ใดออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับเงินสงเคราะห์จากสหกรณ์ ดังนี้ หากสมาชิกประสงค์จะให้ผู้รับโอนประโยชน์มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์จากสหกรณ์ก็ต้องคงความเป็นสมาชิกไว้จนตายจะถอนเงินค่าหุ้นหรือออกจากการเป็นสมาชิกไม่ได้ และเงินทุนเรือนหุ้นหรือเงินค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่กับสหกรณ์ก็มีใช้เงินที่สมาชิกสามารถที่จะเบิกถอนไปใช้ได้ก่อน เว้นแต่จะออกจากการเป็นสมาชิกแล้วซึ่งก็ยังมิเงื่อนไขที่อาจจะไม่ได้รับเต็มจำนวนก็ได้ เงินค่าหุ้นจึงมีลักษณะพิเศษที่มีใช้เป็นทรัพย์สินของสมาชิกโดยแท้ เมื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์บัญญัติให้สมาชิกสหกรณ์สามารถทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับโอนประโยชน์ในเงินค่าหุ้นหรือเงินอื่นใดจากสหกรณ์เมื่อสมาชิกถึงแก่ความตาย โดยมอบไว้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐาน การจะเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงผู้รับประโยชน์ก็ต้องทำเป็นหนังสือในลักษณะเดียวกันมอบให้สหกรณ์ถือไว้ และถ้าในที่สุดไม่มีผู้รับเงิน เงินนั้นก็จะเป็นไปสมทบเป็นเงินทุนสำรองของสหกรณ์ เมื่อเงินค่าหุ้นและเงินสงเคราะห์มีลักษณะพิเศษตามข้อบังคับและระเบียบของจำเลยเพื่อให้การบริหารเงินของสหกรณ์เป็นไปโดยสะดวกเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและออกตามบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติการจัดการเงินของสมาชิกสหกรณ์ไว้โดยเฉพาะ ย่อมมีผลบังคับได้นอกเหนือจากการทำพินัยกรรม การทำหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ของผู้ตายจึงมีผลบังคับได้ ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบพินัยกรรมและไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม โดยมีผลบังคับแตกต่างจากการทำพินัยกรรม เมื่อผู้ตายทำหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ในทุนเรือนหุ้นไว้แก่สหกรณ์จำเลยแล้ว ทุนเรือนหุ้นจึงไม่เป็นมรดกของผู้ตายที่ผู้ตายจะทำพินัยกรรมยกทุนเรือนหุ้นนั้นให้แก่ผู้อื่นอีก โดยเป็นกรณีที่มีกฎหมายพระราชบัญญัติสหกรณ์บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นที่ทำให้ทายาทต้องเสียไปซึ่งสิทธิในมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1599 วรรคสอง หนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ในส่วนเงินทุนเรือนหุ้นจึงไม่เป็นพินัยกรรมของผู้ตายและไม่ตกเป็นโมฆะ (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 25/2561)

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องขอให้มีคำสั่งว่าพินัยกรรมหรือหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ที่นายทวีศักดิ์ทำไว้กับจำเลยเป็นโมฆะ และให้จำเลยชำระเงิน 149,690 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2526 จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ จำเลยให้การขอให้ยกฟ้องระหว่างพิจารณา จำเลยยื่นคำร้องขอให้เรียกนางสาวนนุช เข้ามาเป็นจำเลยร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (3) ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาต จำเลยร่วมขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความให้เป็นพับ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับเป็นว่า หนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ในส่วนที่เป็น

พินัยกรรมตกเป็นโมฆะ ให้จำเลยและจำเลยร่วมร่วมกันชำระเงิน 94,690 บาท แก่โจทก์พร้อม ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 8 เมษายน 2558 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ให้ จำเลยและจำเลยร่วมร่วมกันชำระค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลแทนโจทก์ โดยกำหนด ค่าทนายความทั้งสองศาล 7,000 บาท จำเลยฎีกา โดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น รับรองให้ฎีกาในข้อเท็จจริง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ในเบื้องต้นว่า จำเลยเป็น นิติบุคคลประเภทสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 เดิมใช้ชื่อว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ บริษัททศพร คอร์ปอเรชั่น จำกัด ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น สหกรณ์ออมทรัพย์บริษัททีโอที จำกัด นายทวี ศักดิ์ ผู้ตายเป็นสมาชิกของสหกรณ์จำเลยเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2526 เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2548 นายทวีศักดิ์ได้ทำหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ให้ไว้แก่จำเลย โดยหนังสือดังกล่าวระบุจำเลย ร่วมและโจทก์เป็นผู้รับโอนประโยชน์ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามข้อบังคับของจำเลย ข้อ 37 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2557 นายทวีศักดิ์ถึงแก่ความตายและศาลมีคำสั่งตั้งโจทก์ให้เป็น ผู้จัดการมรดกของผู้ตาย เมื่อนายทวีศักดิ์ถึงแก่ความตายมีผลประโยชน์ที่จะได้รับจากจำเลย 299,400 บาท เป็นทุนเรือนหุ้น 189,400 บาท เงินสงเคราะห์ 150,000 บาท แต่นายทวีศักดิ์รับเงิน สงเคราะห์ไปแล้ว 40,000 บาท และระเบียบของจำเลย ว่าด้วยการให้สวัสดิการสมาชิกและการ ใช้ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ พ.ศ.2557 โจทก์และจำเลยร่วมได้ยื่นคำขอรับเงินผลประโยชน์ ดังกล่าวจากจำเลย และจำเลยได้โอนเงินผลประโยชน์ของผู้ตายให้แก่โจทก์ 149,695 บาท ให้แก่ จำเลยร่วม 149,690 บาท โดยหักค่าธรรมเนียมการโอนของธนาคารออกจากเงินที่มีสิทธิได้รับ 5 บาท และ 10 บาท ตามลำดับ มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยที่ว่า หนังสือแต่งตั้งผู้รับโอน ประโยชน์ในส่วนเงินทุนเรือนหุ้นเป็นพินัยกรรมของผู้ตายและตกเป็นโมฆะหรือไม่ ศาลฎีกาโดยมติ ที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ตามข้อบังคับของจำเลย ข้อ 6 ทุนเรือนหุ้นนั้นเป็นเงินสะสมที่สมาชิกของ จำเลยจะต้องชำระให้แก่จำเลยเป็นรายเดือนทุกเดือน แต่สมาชิกจะขายหรือโอน หรือถอนคืนหุ้น ในระหว่างที่ตนยังเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้ ข้อ 37 "การตั้งผู้รับโอนประโยชน์ สมาชิกสามารถทำเป็น หนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคน เพื่อให้เป็นผู้รับโอนประโยชน์ซึ่งตนมีอยู่ในสหกรณ์ในเมื่อตน ตายและมอบให้สหกรณ์ถือไว้ ถ้าสมาชิกประสงค์จะเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงการตั้งผู้รับโอน ประโยชน์ที่ได้ทำไว้แล้ว ก็ต้องทำเป็นหนังสือตามลักษณะดังกล่าวในวรรคก่อนมอบให้สหกรณ์ถือไว้ เมื่อสมาชิกตาย ให้สหกรณ์แจ้งให้ผู้รับโอนประโยชน์ตามความในวรรคก่อนทราบ และสหกรณ์ จะจ่ายเงินค่าหุ้น เงินรับฝาก เงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน และเงินผลประโยชน์หรือเงินอื่นใดบรรดาที่ สมาชิกผู้ตายมีอยู่ในสหกรณ์ หรือมีสิทธิได้รับจากสหกรณ์ให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์ที่ได้ตั้งไว้ หรือถ้า มิได้ตั้งไว้ก็มอบให้แก่ผู้จัดการมรดกหรือบุคคลที่นำหลักฐานมาแสดงให้เป็นที่พอใจคณะกรรมการ ดำเนินการว่าเป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับเงินจำนวนดังกล่าว นั้น ทั้งนี้ให้อยู่ภายใต้ข้อบังคับของ สหกรณ์ข้อ 42 และข้อ 43 ให้ผู้รับโอนประโยชน์ตามความในวรรคแรก ยื่นคำขอรับเงิน ผลประโยชน์ต่อสหกรณ์ภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่สมาชิกตายหรือได้รับแจ้งจากสหกรณ์ โดย ให้แนบสำเนามรณบัตรที่ทางราชการออกให้แสดงว่าสมาชิกนั้น ๆ ได้ถึงแก่ความตายไปประกอบ การพิจารณาด้วย เมื่อคณะกรรมการดำเนินการได้พิจารณาและอนุมัติแล้ว สหกรณ์จะจ่ายเงิน ผลประโยชน์ดังกล่าวภายในสี่สิบห้าวัน ในกรณีผู้มีสิทธิรับเงินผลประโยชน์ไม่ยื่นคำร้องขอรับเงิน ผลประโยชน์หรือผู้ที่มีชื่อเป็นผู้รับโอนประโยชน์ที่สมาชิกได้จัดทำให้สหกรณ์ถือไว้ไม่มีตัวตนอยู่ก็ดี เมื่อพ้นกำหนดอายุความฟ้องคดี ให้สหกรณ์โอนจำนวนเงินดังกล่าวไปสมทบเป็นทุนสำรองของ สหกรณ์ทั้งสิ้น" ข้อบังคับของจำเลยข้อ 37 นี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 มาตรา 8 ที่ให้เพิ่มความมาตรา 42/2 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 โดยบัญญัติว่า "สมาชิกอาจทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับโอนประโยชน์ในเงินค่าหุ้น เงินฝาก หรือเงินอื่นใดจากสหกรณ์เมื่อตนถึงแก่ความตาย โดยมอบไว้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐาน" และตามข้อบังคับของจำเลยดังกล่าวข้อ 42 และข้อ 43 ยังกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินค่าหุ้นให้แก่สมาชิกที่พ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ โดยอาจจะต้องหักการขาดทุนของสหกรณ์ออกก่อน หรือสหกรณ์มีอำนาจหักจำนวนเงินซึ่งสมาชิกต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์ออกก่อนก็ได้ นอกจากนี้ตามระเบียบของจำเลย ว่าด้วยการให้สวัสดิการสมาชิกและการใช้ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ ข้อ 6 กำหนดว่า สมาชิกผู้ใดถึงแก่กรรมให้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ดังนี้ "...6.2 เป็นสมาชิกเกินกว่า 24 เดือน จะรับเงินสงเคราะห์...20,000 บาท บวกจำนวนเดือนที่เป็นสมาชิกเกินกว่า 24 เดือน รับเงินสงเคราะห์เพิ่มเติมเดือนละ 500 บาท รวมแล้วไม่เกิน 150,000 บาท..." ข้อ 12 "สหกรณ์ (จำเลย) จ่ายเงินสงเคราะห์ให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับดังต่อไปนี้ 12.1 กรณีสมาชิกถึงแก่กรรมจ่ายเงินให้แก่บุคคลที่สมาชิกแต่งตั้งให้เป็นผู้รับโอนประโยชน์ตามข้อบังคับสหกรณ์ฯ แต่ถ้าสมาชิกไม่ได้แต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ สหกรณ์จะจ่ายเงินให้แก่ผู้จัดการมรดกหรือคู่สมรสหรือบุตรหรือบิดาหรือมารดาของผู้ถึงแก่กรรมตามลำดับ" จากระเบียบของจำเลยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเงินสงเคราะห์เป็นเงินที่พึงจะได้รับเมื่อสมาชิกถึงแก่ความตายไปแล้ว โดยจ่ายให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์ตามข้อบังคับสหกรณ์ ถ้าสมาชิกผู้ใดออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับเงินสงเคราะห์จากสหกรณ์ ดังนี้ หากสมาชิกประสงค์จะให้ผู้รับโอนประโยชน์มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์จากสหกรณ์ก็ต้องคงความเป็นสมาชิกไว้จนตายจะถอนเงินค่าหุ้นหรือออกจากการเป็นสมาชิกไม่ได้ และเงินทุนเรือนหุ้นหรือเงินค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่กับสหกรณ์ก็มีใช้เงินที่สมาชิกสามารถที่จะเบิกถอนไปใช้ได้ก่อนเว้นแต่จะออกจากการเป็นสมาชิกแล้วซึ่งก็ยังมิเงื่อนไขที่อาจจะไม่ได้รับเต็มจำนวนก็ได้ เงินค่าหุ้นจึงมีลักษณะพิเศษที่มีใช้เป็นการรับของสมาชิกโดยแท้ เมื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์บัญญัติให้สมาชิกสหกรณ์สามารถทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับโอนประโยชน์ในเงินค่าหุ้นหรือเงินอื่นใดจากสหกรณ์เมื่อสมาชิกถึงแก่ความตาย โดยมอบไว้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐาน การจะเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงผู้รับประโยชน์ก็ต้องทำเป็นหนังสือในลักษณะเดียวกันมอบให้สหกรณ์ถือไว้ และถ้าในที่สุดไม่มีผู้รับเงิน เงินนั้นก็จะเป็นไปสมทบเป็นเงินทุนสำรองของสหกรณ์ เมื่อเงินค่าหุ้นและเงินสงเคราะห์มีลักษณะพิเศษตามข้อบังคับและระเบียบของจำเลยดังกล่าวเพื่อให้การบริหารเงินของสหกรณ์เป็นไปโดยสะดวกเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและออกตามบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติการจัดการเงินของสมาชิกสหกรณ์ไว้โดยเฉพาะ ย่อมมีผลบังคับได้นอกจากการทำพินัยกรรม การทำหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ของผู้ตายจึงมีผลบังคับได้ ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบพินัยกรรมและไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม โดยมีผลบังคับแตกต่างจากการทำพินัยกรรม เมื่อผู้ตายทำหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ในทุนเรือนหุ้นไว้แก่สหกรณ์จำเลยแล้ว ทุนเรือนหุ้นจึงไม่เป็นมรดกของผู้ตายที่ผู้ตายจะทำพินัยกรรมยกทุนเรือนหุ้นนั้นให้แก่ผู้อื่นอีก โดยเป็นกรณีที่มีกฎหมายพระราชบัญญัติสหกรณ์บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นที่ทำให้ทายาทต้องเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคสอง หนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์ในส่วนเงินทุนเรือนหุ้นจึงไม่เป็นพินัยกรรมของผู้ตายและไม่ตกเป็นโมฆะ ฎีกาของจำเลยฟังขึ้น

ดังนั้น การที่จำเลยชำระเงินค่าหุ้นของผู้ตายให้แก่จำเลยร่วมตามหนังสือแต่งตั้งผู้รับโอนประโยชน์จึงเป็นการกระทำไปโดยมีสิทธิที่จะทำได้ ไม่เป็นการกระทำละเมิดแก่โจทก์ตามฟ้อง จำเลยและจำเลย

ร่วมจึงไม่ต้องคืนเงินดังกล่าวแก่โจทก์ แม้จำเลยร่วมไม่ได้ฎีกา แต่เป็นกรณีเกี่ยวกับการชำระหนี้ อันไม่อาจแบ่งแยกได้ ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาให้มีผลถึงจำเลยร่วมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 245 (1) ประกอบมาตรา 247 (เดิม) พิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลให้เป็นพับ

องค์คณะ

สันต์ชัย ล้อมฉินพรรัตน์ · ธงชัย เสนามนตรี · เสมอดาว เตชาติวงศ์ ณ อยู่ธยา

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/8873/2561>